

Силабус
навчальної дисципліни
Українська діалектологія (І)
2021-2022 навчальний рік

Освітня програма «Середня освіта (Українська мова і література)»
Спеціальність 014 Середня освіта
Предметна спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)
Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка
Рівень вищої освіти перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Статус дисципліни обов'язкова

Викладач Олена КРИЖКО
Кафедра української мови та славістики, ауд. 205, корпус БДПУ 56
Посилання на сайт <http://bdpu.org/faculties/ffsk/structure-ffsk/kaf-ukr-mova/composition-kaf-ukr-mova/kryzhko/>
Контактний телефон +38 066 479 35 66
E-mail викладача: elenakryzhko8@gmail.com
Графік консультацій понеділок, 8.00-10.00, ауд. 205, корпус БДПУ 56

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів / годин	Форма навчання	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Звітність
3 / 90 год.	очна (денна)	16 год.	14 год.	60 год.	залік
	заочна (дистанційна)	4 год.	4 год.	82 год.	

Семестр: осінній

Мова навчання: українська

Ключові слова: діалектологія, історична, описова, теоретична та прикладна діалектологія, говірка, говір, діалект, наріччя, давні і новостворені діалекти, однотипні і різнотипні діалекти.

Метою курсу є формування в здобувачів вищої освіти-філологів системи знань з відповідної навчальної дисципліни, вироблення в них умінь та навичок збирати й аналізувати діалектний матеріал; розуміння важливості діалектної мови для історії народу, історії мови, духовної та матеріальної культури українців, української літературної мови.

Предметом української діалектології як галузі українського мовознавства є вивчення фонетичної, граматичної і лексичної будови говорів, говірок і наріч, географічного поширення окремих чи багатьох діалектних явищ, виділення певних діалектних територіальних одиниць і групування говорів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти буде **знати:** методи діалектологічних досліджень; відмінності, які спостерігаються між діалектами в системі голосних фонем; відмінності в діалектному консонантизмі; особливості діалектної лексики, фразеології, морфології, синтаксису; діалектні відмінності граматичних форм, розрізнення їх; визначення меж поширення діалектних явищ; основні лексичні, фразеологічні та морфологічні явища говірок української мови; правила записування діалектного тексту фонетичною транскрипцією.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти буде **вміти:** використовувати різні методи збирання діалектного матеріалу; записувати фактичний (діалектний) матеріал фонетичною транскрипцією; визначати фонетичні, морфологічні й синтаксичні риси говорів, наріч; аналізувати діалектні тексти; працювати з науковою літературою, словниками, атласами; укладати діалектні словнички.

Основні програмні компетентності і результати навчання згідно з вимогами освітньо-професійної програми:

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач	Програмні результати навчання
ЗК 1 Здатність діяти відповідально й свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини та громадянина; реалізовувати свої права й обов'язки; усвідомлювати цінності громадянського суспільства	ПРЗ 1.1 Норми й стилі української літературної мови, використання усного та писемного мовлення. ПРЗ 1.2 Інтонаційні та позамовні засоби виразності мовлення в українській мові.

та необхідність його сталого розвитку (**громадянська компетентність**).

ЗК 2 Здатність до особистісної взаємодії, роботи в команді, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня (**соціально компетентність**).

ЗК 3 Здатність виявляти повагу та цінувати українську національну культуру, багатоманітність і мультикультурність у суспільстві; здатність до вираження національної культурної ідентичності, творчого самовираження (**культурна компетентність**).

ПК 1.1 Здатність забезпечувати здобуття учнями освіти державною мовою.

ПК 1.2 Здатність забезпечувати здобуття учнями освіти з урахуванням особливостей мовного середовища в закладі освіти (мова національної меншини України).

ПК 1.4 Здатність формувати й розвивати мовно-комунікативні вміння та навички учнів.

ПК 1.5 Здатність вільно володіти українською мовою, адекватно використовувати мовні ресурси, демонструвати сформовану мовну й мовленнєву компетентності в процесі фахової і міжособистісної комунікації, володіти різними засобами мовної поведінки в різних комунікативних контекстах.

ПК 1.7 Здатність використовувати досягнення сучасної науки в галузі теорії та історії української мови в закладах середньої освіти, практиці навчання української мови.

ПК 2.1 Здатність моделювати зміст навчання української мови відповідно до обов'язкових результатів навченості учнів.

ПК 2.2 Здатність формувати та розвивати в учнів ключові компетентності та вміння, спільні для всіх компетентностей, засобами української мови.

ПК 2.4 Здатність добирати й використовувати сучасні та ефективні методики й технології навчання української мови.

ПК 2.5 Здатність розвивати в учнів критичне мислення.

ПК 2.6 Здатність здійснювати оцінювання та моніторинг результатів навчання учнів з української мови на засадах компетентнісного підходу.

ПК 2.7 Здатність формувати ціннісні ставлення в учнів засобами української мови.

ПК 2.8 Здатність використовувати когнітивно-дискурсивні вміння, спрямовані на сприйняття й породження зв'язних монологічних і діалогічних текстів в усній і письмовій формах українською мовою, володіти методикою розвитку мовлення учнів у процесі говоріння й підготовки творчих робіт.

ПК 12.1 Здатність здійснювати оцінювання й аналіз результатів навчання учнів з української мови.

ПК 12.2 Здатність забезпечувати самооцінювання та взаємооцінювати результатів навчання з української

ПРЗ 1.3 Основні функції й закони розвитку мови як суспільного явища, різнорівневу (си-стемну) організацію української мови та її норми, особливості використання мовних одиниць у певному контексті, мовний дискурс художньої літератури й сучасності.

ПРЗ 1.4 Соціокультурна ситуація розвитку української мови, особливості використання мовних одиниць у певному контексті.

ПРЗ 1.6 Особливості вивчення мови/навчання мовою національної меншини України.

ПРЗ 1.8 Стратегії комунікації з учасниками освітнього процесу.

ПРЗ 1.9 Знає сучасні філологічні й дидактичні засади навчання української мови.

ПРЗ 2.1 Вимоги до результатів навчання за державними стандартами освіти, типовими освітніми програмами з української мови.

ПРЗ 2.2 Ґрунтовні знання освітньої галузі/навчального предмета (інтегрованого курсу) і можливостей її/його інтеграції з іншими освітніми галузями/навчальними предметами (інтегрованими курсами).

ПРЗ 2.5 Вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів і рівнів сформованості їхніх компетентностей з української мови.

ПРЗ 2.6 Види інтеграції в навчанні, підходи до інтегрованого навчання учнів української мови.

ПРЗ 2.7 Форми, методи та засоби навчання, виховання й розвитку учнів різних вікових груп засобами української мови.

ПРЗ 2.11 Компетентнісний підхід до оцінювання результатів навчання учнів з української мови.

ПРЗ 2.12 Підходи до формування ціннісних ставлень учнів.

ПРЗ 5.1 Методи ведення діалогу та полілогу, усвідомленого та емпатійного слухання, ненасильницької та безконфліктної комунікації; культура діалогу.

ПРЗ 5.2 Розмаїття та унікальність різних культур у суспільстві, відмінності між людьми, стратегії попередження, подолання й трансформації конфліктів.

ПРЗ 12.1 Види оцінювання результатів навчання учнів. Форми оцінювання. Критерії та рекомендації щодо оцінювання результатів навчання учнів з української мови.

ПРЗ 12.3 Методи й прийоми здійснення аналізу та рефлексії навчальної діяльності учнів та її результативності. Методи та прийоми, методики і технології здійснення самооцінювання та взаємооцінювання учнями результатів їхнього навчання української мови.

ПРЗ 14.2 Загальні та професійні компетентності вчителя. Вимоги до професійної діяльності вчителя української мови з урахуванням змін в освітній політиці, змісті освіти.

мови.

ПК 13.1 Здатність використовувати інновації в навчанні української мови.

ПРУ 1.1 Під час виконання службових обов'язків здійснювати усну та письмову комунікацію державною мовою.

ПРУ 1.2 Застосовувати прийоми та методи збагачення мовлення учнів для висловлення ними думок, почуттів і ставлень, сприяння мовній творчості учнів.

ПРУ 1.3 Володіє комунікативною мовленнєвою компетентністю з української мови (лінгвістичний, соціокультурний, прагматичний компоненти відповідно до загальноєвропейських рекомендацій із мовної освіти), здатний удосконалити й підвищувати власний компетентнісний рівень.

ПРУ 1.4 Ураховувати особливості вивчення мови/навчання мовою національної меншини України під час навчання предметів (інтегрованих курсів).

ПРУ 1.5 Використовувати мовний, мовленнєвий та культурний досвід учнів, які належать до національних меншин України, у процесі здобуття ними освіти.

ПРУ 1.7 Формувати в учнів здатність до взаєморозуміння, міжособистісної взаємодії засобами активної та пасивної комунікації.

ПРУ 2.2 Формувати в учнів уявлення про освітню галузь/навчальний предмет (інтегрований курс) на основі сучасних наукових досягнень.

ПРУ 2.3 Застосовувати сучасні методики й технології моделювання змісту навчання учнів української мови.

ПРУ 2.5 Застосовувати міжпредметні зв'язки та інтеграцію змісту різних освітніх галузей, навчальних предметів (інтегрованих курсів) під час підготовки та проведення навчальних занять.

ПРУ 2.6 Формувати в учнів розуміння природних зв'язків різних процесів, уміння розв'язувати практичні завдання, що вимагають синтезу знань із різних освітніх галузей; розвивати в учнів системне мислення.

ПРУ 2.10 Формувати в учнів уміння аналізувати, обґрунтовувати, доводити власну думку, ставити запитання, висувати власні припущення, розрізняти факти й здогади, узагальнювати інформацію.

ПРУ 2.11 Застосовувати технології розвитку в учнів критичного мислення для розуміння себе, своїх цінностей і потреб, здатності до осмислення власних рішень і їх наслідків, навичок рефлексії.

ПРУ 2.12 Розвивати в учнів здатність протистояти інформаційному тиску, усвідомлювати маніпуляції.

ПРУ 2.13 Оцінювати результати навчання учнів української мови й здійснювати їх моніторинг на засадах компетентнісного підходу.

ПРУ 2.14 Формувати ціннісні ставлення в учнів у процесі їхнього навчання, виховання й розвитку.

ПРУ 5.1 Організовувати діалог і полілог з учнями та іншими учасниками освітнього процесу, поважаючи права людини та суспільні цінності.

	ПРУ 8.2 Уживати заходів щодо запобігання та протидії булінгу, різним проявам насильства серед учнів та інших учасників освітнього процесу.
--	---

Зміст курсу:

Тема 1. Вступ. Діалектологія як наука. Літературна мова та діалекти.

Вступ. Методологічна основа і структура курсу української діалектології. Поняття про територіальні діалекти. Говірка, говір, діалект, наріччя (діалектна група). Діалекти територіальні й соціальні. Місце діалектології як науки серед інших розділів мовознавства. Значення діалектології для історії мови. Діалектологія й ономастика. Взаємозв'язок діалектології з історією народу, археологією, етнографією, етнолінгвістикою, фольклористикою, історією літератури, літературознавством, лінгводидактикою й іншими науковими галузями та навчальними дисциплінами. З історії вивчення української діалектології. Різновиди місцевих діалектів. Мова і діалекти на різних етапах суспільно-історичного розвитку. Літературна мова та діалекти: основні ознаки та відмінності. Соціальні діалекти.

Тема 2. Методи збирання та вивчення народних говорів.

Джерела вивчення територіальних діалектів – жива народна мова, фольклорно-етнографічні записи. Анкетний метод запису діалектного матеріалу, його позитивні та негативні риси. Експедиційний метод збирання діалектного матеріалу. Програми для збирання матеріалів до Діалектичного атласу української мови. Описовий метод.

Монографічне діалектне дослідження, різновиди монографічних досліджень. Картографічний метод у лінгвогеографії. Типи лінгвістичних атласів. Фонетична транскрипція.

Тема №3. Наріччя та говори української мови.

Діалектна основа української літературної мови. Територіальні й соціальні діалекти. Наріччя, діалектна мова. Північне наріччя. Південно-східне наріччя. Південно-західне наріччя.

Акцентуаційні, фонетичні, словотвірні, граматичні, лексичні, семантичні, фразеологічні діалектизми. Міжмовні контакти української мови.

Тема №4. Фонетика. Український діалектний вокалізм.

Загальна характеристика українського діалектного вокалізму. Відмінності в системі голосних фонем у діалектах української мови. Склад голосних в системі говорів. Особливості діалектного протиставлення голосних фонем.

Інші явища вокалізму: явище афери (зокрема в поліських говорах), вставні голосні [o], [e]; гіперичні явища тощо.

Тема №5. Український діалектний консонантизм.

Загальна характеристика консонантизму українських діалектів. Склад приголосних фонем у говорах. Мікросистема українського консонантизму і діалектні відмінності в них. Кореляція твердості / м'якості приголосних у говорах. Пом'якшення окремих груп приголосних перед [i] залежно від походження. Палатальні приголосні [ж], [ш], [ч], [дж] у частині говорів. Диспалатація [p] у різних позиціях у частині говорів; палаталізація у кінці складів і слів у діалектах. Явища асиміляції, протези, метатези діалектів.

Тема 6. Діалектна лексика і фразеологія.

Лексика непродуктивна і продуктивна. Особливості діалектної лексики. Багатство діалектної лексики, яка стосується спеціальних галузей господарства. Нетермінологічна діалектна лексика. Етнографічні діалектизми. Діалектні словники. Діалектні відмінності у фразеології. Фразеологічна синонімія. Шляхи виникнення діалектних фразеологізмів.

Тема 7. Діалектна морфологія і синтаксис.

Спільні і відмінні риси морфології української діалектної мови. Характерні відмінності в словотворі. Діалектні структури-інновації.

Морфологічні відмінності, зумовлені особливостями фонетики місцевих діалектів. Морфологічні відмінності, викликані різними напрямками граматичної аналогії (індукції).

Іменник. Відмінності в категорії роду. Діалектні відмінності в категорії числа іменників. Збереження в говорах форм двоїни. Особливості відмінювання іменників у діалектах.

Прикметник. Діалектні відмінності прикметникових форм. Розрізнення твердих і м'яких основ у різних українських діалектах. Розрізнення стягнених і нестягнених форм називного відмінка однини й множини. Ступені порівняння прикметників. Особливості відмінювання прикметників.

Числівник. Відмінності в діалектах української мови фонетичного та морфологічного характеру. Особливості відмінювання окремих числівників (*один, чотири* та ін.). Дробові числівники в окремих українських говорах.

Займенник. Діалектні особливості в займенникових формах. Збереження в говорах паралельно із звичайними формами займенників давніх енклітичних форм, які в мовному потоці інтонаційно приєднуються до попереднього слова, утворюючи одне фонетичне ціле. Поширеність у південно-східних та в поліських говорах особового займенника без протетичного *н* (в конструкції з прийменником (*у його*)); скорочені форми займенника *йому, її* в південно-західних говорах (*му, її*) та ін. Редупліковані займенникові форми. Займенники-артиклі.

Дієслово. Велика строкатість дієслівних форм. Форми інфінітива в різних діалектах. Відмінності поміж діалектами в оформленні зворотних дієслів. Особливості дієвідмінювання дієслівних форм.

Своєрідність синтаксису в південно-західному наріччі: протиставлення організації словосполучень і речень цієї системи південно-східним та поліським діалектам. Близькість південно-східної системи до синтаксичної системи літературної мови.

Діалектні відмінності в словосполученні. Відмінності в структурі простого та складного речення.

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять): від здобувача вищої освіти очікується здатність відповідати на питання за вивченим матеріалом, обговорення дискусійних питань, активна участь у практичних заняттях та виконання самостійної роботи.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: персональний комп'ютер, проектор, екран/інтерактивна дошка.

Система оцінювання та вимоги: оцінювання знань здобувачів вищої освіти здійснюється на основі результатів поточного контролю і вираховується за 100-бальною шкалою.

Поточний контроль здійснюється під час практичних занять, самостійної роботи. При оцінюванні на практичних заняттях враховується активна участь здобувачів вищої освіти під час заняття, здатність відповідати на питання за вивченим матеріалом, обговорення дискусійних питань, виконання практичних завдань. Оцінювання самостійної роботи передбачає виконання письмових завдань, запропонованих до цього курсу.

Таблиця 1. Максимальна вага поточного та підсумкового контролю у балах

Вид контролю	Підсумкова оцінка
Поточний контроль: практичні заняття, самостійна робота	100

Таблиця 2. Розподіл набраних здобувачем вищої освіти балів під час поточного контролю

Види робіт	Кількість набраних балів						
	незадовільно		задовільно		добре		відмінно
	1-34	35-49	50-57	58-64	65-77	78-89	90-100
	F	FX	E	D	C	B	A
	не зараховано		зараховано				
Практичне заняття 1	2,4	3,5	4,1	4,6	5,5	6,3	7,1
Практичне заняття 2	2,4	3,5	4,1	4,6	5,5	6,3	7,1
Практичне заняття 3	2,4	3,5	4,1	4,6	5,5	6,3	7,1
Практичне заняття 4	2,4	3,5	4,1	4,6	5,5	6,3	7,1
Практичне заняття 5	2,4	3,5	4,1	4,6	5,5	6,3	7,1

Практичне заняття 6	2,4	3,5	4,1	4,6	5,5	6,3	7,1
Практичне заняття 7	2,4	3,5	4,1	4,6	5,5	6,3	7,1
Самостійна робота 1	2,4	3,5	4,1	4,6	5,5	6,3	7,1
Самостійна робота 2	2,4	3,5	4,1	4,6	5,5	6,3	7,1
Самостійна робота 3	2,4	3,5	4,1	4,6	5,5	6,3	7,1
Самостійна робота 4	2,4	3,5	4,1	4,6	5,5	6,3	7,1
Самостійна робота 5	2,4	3,5	4,1	4,6	5,5	6,3	7,1
Самостійна робота 6	2,4	3,5	4,1	4,6	5,5	6,3	7,1
Самостійна робота 7	2,4	3,5	4,1	4,6	5,5	6,3	7,1
Разом максимальна кількість набраних балів	34	49	57	64	77	89	100

Таблиця 4. Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ЄКТС
	Для підсумкового семестрового контролю, що включає екзамен, курсову роботу, практику	Для підсумкового семестрового контролю, що включає залік	Для всіх видів підсумкового контролю
90-100	відмінно	зараховано	A (відмінно)
78-89	добре		B (дуже добре)
65-77			C (добре)
58-64	задовільно		D (задовільно)
50-57			E (достатньо)
35-49	незадовільно	не зараховано	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34	незадовільно		F (незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни)

Список рекомендованих джерел:

Основні

1. Березовська Г. Г. Українська діалектологія: навч. посіб. Умань: ФОП Жовтий О. О., 2015. 154 с.
2. Гопштер Є. А. Українська діалектологія: навч.-метод. посіб. Горлівка: ГДПІМ, 2005. 108 с..
3. Гримашевич Г. Українська діалектологія. Житомир, 2010. 172 с.
4. Мойсієнко В. Історична діалектологія української мови. Північне (поліське) наріччя: підручник. Київ: ВЦ «Академія», 2016. 284 с.
5. Монахова Т. В. Українська діалектологія: навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. Миколаїв: Видавництво ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. 128 с.
6. Панцьо С. Є. Українська діалектологія: практикум: навч.-метод. посіб. Тернопіль: Навчальна книга. Богдан, 2013. 132 с.
7. Сердега Р. Л., Сагаровський А. А. Українська діалектологія: навч. посіб. Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2011. 156 с.

8. Торчинська Н. М. Українська діалектологія: навч. посіб. Хмельницький, 2017. 158 с.
9. Українська діалектологія: навч.-метод. посіб. для студ. ф-ту укр. філології денної та заоч. Форм навчання / Г. І. Мартинова, Т. В. Щербина. Черкаси: ЧНУ, 2006. 68 с.
10. Шеремета Н. П. Українська діалектологія: практичні заняття: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Кам'янець-Подільський, 2005. 124 с.

Додаткові

1. Анісімова Л. Г. Назви верхнього одягу у поліських, волинських та подільських говірках *Дослідження з української діалектології*. Київ: Наук. думка, 1991. С. 126–140.
2. Антонюк С. Народні назви шляхів сполучення Ровенщини *Українська мова*. 2009. № 3. С. 72–82.
3. Аркушин Г. Л. Західнополіська діалектологія: навч. посіб. Луцьк: Волин. націон. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. 256 с.
4. Аркушин Г. Л. Мисливська лексика західнополіського говору (Матеріали до «Лексичного атласу української мови») *Дослідження з української діалектології*. Київ: Наук. думка, 1991. С. 181–225.
5. Багалій Д. І. Історія Слобідської України. Харків: Основа, 1991. 256 с.
6. Баценко К. С. Про назви деяких побутових реалій у говорах Хмельниччини. *Праці XII Республіканської діалектологічної наради*. Київ: Наукова думка, 1971. С. 298–304.
7. Бевзенко С. П. Актуальність вивчення української діалектної лексики і фразеології *Мовознавство*. 1974. № 2. С. 15–19.
8. Бевзенко С. П. Вивчення української діалектології. *Історія українського мовознавства*. Київ, 1991. С. 128–150.
9. Бевзенко С. П. Українська діалектологія: зб. вправ і завдань. Київ: Вища школа, 1987. 129 с.
10. Бевзенко С. П. Українська діалектологія. Київ: Вища школа, 1980. 246 с.
11. Бичко З. М. Діалекти української мови. *Етнографія України*: навч. посіб. Львів: Світ, 1994. С. 159–168.
12. Бичко З. М. Діалектна лексика наддністрянського говору. Тернопіль: Лідер, 2000. 280 с.
13. Бичко З. М. Діалектна лексика Опілля. Львів: Фенікс, 1997. 136 с.
14. Бичко З. М. Назви одягу і взуття в наддністрянському говорі. *Діалектні студії. Мова в часі і просторі*: збірник на пошану Дмитра Гринчишина. Львів, 2003. С. 276–281.
15. Бігусяк М. В. З лексики родильного обряду в гуцульських говірках *Український діалектологічний збірник*: Книга 3. Пам'яті Тетяни Назарової. Київ: Довіра, 1997. С. 293–301.
16. Бігусяк М. В. Весільна лексика говірок гуцульсько-буковинського порубіжжя *Українська мова на Буковині*: тези. Чернівці: Рута, 1994. С. 65–66.
17. Біла О. С. Дослідження з українського діалектного вокалізму. Чернівці: ЧДУ, 1974. 40 с.
18. Буковинські говірки: хрестоматія діалектних текстів / укл. Руснак Н., Гуйванюк Н., Бузинська В. Чернівці: Рута, 2006. 383 с.
19. Вакалюк Я. Ю. Лексико-семантична характеристика назв одягу в говірках Прикарпаття. *Проблеми української діалектології на сучасному етапі*: тези. Житомир, 1990. С. 181–182.
20. Варченко І. О. Лубенські говірки і діалектна суміжність: фонетичні риси протягом трьох століть. Київ: Вид-во АН УРСР, 1963. 250 с.
21. Ващенко В. С. Лінгвістична географія Наддніпрянщини. Дніпропетровськ, 1968. 158 с.
22. Ващенко В. С. Полтавські говори. Харків: Вид-во Харківського держ. ун-ту, 1959. 536 с.
23. Винниченко І. Українці Берестейщини, Підляшшя й Холмщини в першій половині ХХ століття: хроніка подій. Київ, 1997. 288 с.
24. Герман К. Ф. Українські говірки Північної Буковини в історичному та лінгвогеографічному аспекті: фонетика, фонологія. Чернівці: Рута, 1995. 400 с.
25. Глуховцева К. Д. Говірка як об'єкт діалектологічних досліджень. *Діалектологічні студії. 4. Школи, постаті, проблеми*. Львів, 2004. С. 262–274.
26. Глуховцева К. Д. Етнографічні дослідження Східної Слобожанщини як джерело вивчення місцевих говірок. *Проблеми філології*: зб. наук. праць, присв. 70-річчю Луганського педагогічного інституту. Луганськ, 1993. С. 96–106.
27. Глуховцева К. Фонематичні та фонетичні особливості східнослобожанських говірок *Діалектологічні студії*. Вип. 5: Фонетика, морфологія, словотвір. Львів, 2005. С. 59–74.
28. Говірки Чорнобильської зони: тексти / упоряд. П. Ю. Грищенко, Н. П. Прилипка, О. А. Малахівська, Л. А. Москаленко, Л. Г. Анісімова та ін. Київ: Довіра, 1996. 358 с.
29. Грищенко П. Ю. Ареальне варіювання діалектної лексики. Київ: Наук. думка, 1990. 269 с.
30. Грищенко П. Ю. Лексична система говорів і картографування. *Українська діалектна лексика*. Київ: Наукова думка, 1987. С. 10–20.

31. Гриценко П. Ю. Моделивання системи діалектної лексики. Київ: Наук. думка, 1984. 227 с.
32. Гриценко П. Ю. Тваринницька лексика українських західностепових говірок. Питання організації тематичної групи. *Структура українських говорів*. Київ: Наук. думка, 1982. С. 142–170.
33. Гриценко П. Ю. Основні риси подільського говору. *Поділля: Історико-етнографічне дослідження*. Київ, 1994. С. 102–110.
34. Гуцульські говірки. Лінгвістичні та етнолінгвістичні дослідження / відпов. ред. Я. Закревська. Львів: Інститут українознавства імені І. Крип'якевича НАН України, 2000. 364 с.
35. Гуцульщина: лінгвістичні етюди. Київ: Наук. думка, 1991. 308 с.
36. Дзендзелівський Й. О. Конспект лекцій з курсу української діалектології. Ч. 1: Фонетика. Ужгород: Вид-во Ужгород. держ. ун-ту, 1965. 90 с.
37. Дзендзелівський Й. О. Конспект лекцій з курсу української діалектології (вступні розділи). Ужгород: Вид-во Ужгород. держ. ун-ту, 1966. 99 с.
38. Дзендзелівський Й. О. Програма для збирання матеріалів до Лексичного атласу української мови. Київ, 1987. 308 с.
39. Жилко Ф. Т. Нариси з діалектології української мови. Київ: Рад. школа, 1955. 315 с.
40. Матвіяс І. Г. Українська мова і її говори. Київ: Наук. думка, 1990. 161 с.
41. Євтушок О. М. Народна будівельна лексика Західного Полісся. Рівне, 1990. 145 с.
42. Железняк І. М. Роль і етнолінгвістичні процеси середньонадніпрянського Правобережжя. Київ: Наук. думка, 1987. 203 с.
43. Жилко Ф. Т. Ареальні системи української мови. *Мовознавство*. 1990. № 4. С. 18–27.
44. Залеський А. М. Вокалізм південно-західних говорів української мови. Київ, 1973. 156 с.
45. Івченко А. О. Ареальний опис фразеології українських народних говорів. *Збірник Харківського історико-філологічного товариства. Нова серія*. Харків, 1995. Т. 5. С. 155–168.
46. Івченко А. О. Фразеологія українських говірок Пряшівщини на загальноукраїнському та слов'янському тлі. *Наукові записки*. Пряшів, 1993. № 18. С. 137–144.
47. Куриленко В. М. Лексика тваринництва поліських говорів. Суми: Мрія, 1991. 87 с.
48. Мартинова Г. І. Лінгвістична географія Правобережної Черкащини. Черкаси, 2000. 265 с.
49. Мартинова Г. І. Середньонадніпрянський діалект. Фонологія і фонетика. Черкаси, 2003. 367 с.
50. Матвіяс І. Г. Групування говорів української мови. *Структура українських говорів*. Київ: Наукова думка, 1982. С. 3–68.
51. Матвіяс І. Г. Засади української діалектології. *Мовознавство*. 2000. № 1. С. 3–9.
52. Матвіяс І. Г. Проблема визначення наріч української мови. *Мовознавство*. 2001. № 2. С. 13–17.
53. Матвіяс І. Г. Суміжні говори трьох наріч. *Структурні рівні українських говорів*. Київ: Наук. думка, 1985. С. 91–120.
54. Мойсієнко В. М. Фонетичні особливості поліського наріччя. *Українські і поліські говірки пограниччя*. Любін-Луцьк, 2001. С. 51–59.
55. Никончук М. В. Програма-питальник до лексичного атласу Правобережного Полісся. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 80 с.
56. Никончук М. В. Сільськогосподарська лексика Правобережного Полісся. Київ: Наук. думка, 1985. 310 с.
57. Никончук М. В., Никончук О. М. Транспортна лексика Правобережного Полісся в системі східнослов'янських мов. Київ: Наук. думка, 1990. 291 с.
58. Панцьо С. Є. Збільшено-експресивні похідні іменники у лемківському діалекті. *Studia methodolican*. 2000. № 7. С. 50–53.
59. Панцьо С. Є. Лексико-семантичний спосіб творення іменників словотвірної категорії особи в лемківському говорі. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка*. Серія: Мовознавство. Вип. 2. 2004. С. 260–270.
60. Панцьо С. Є. Словотвірний розряд назв осіб жіночої статі у лемківському діалекті. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства*. Вип. 2. Ужгород, 2000. С. 161–166.
61. Панцьо С. Є. Словотвірні потенції субстантивів у діалекті лемків (на матеріалі фольклорно-етнографічних записів). *Українська мова і література: історія, сучасний стан, перспективи розвитку: науковий щорічник*. Тернопіль, 1999. С. 18–23.
62. Північно-східна Слобожанщина: матеріали фольклорно-діалектологічних експедицій. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2002. 256 с.
63. Поділля: історико-етнографічне дослідження / Артюх Л. Ф., Балушко В. Г., Болтарович З. Є. та ін. Київ: Доля, 1994. 504 с.
64. Сабадош І. В. Зв'язки української мови з іншими мовами у ботанічній лексиці. *Компаративний аналіз: питання історії і практики*. Київ, 1992. С. 19–29.

65. Сіденко Н. Семантична структура гідрографічних апелативів у говірках Донеччини. *Волинь-Житомирщина: історико-філологічний збірник з регіональних проблем*. Вип. 6. Житомир: Редакційно-видавничий відділ Житомирського державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2001. С. 100–102.
66. Сіденко Н. Фактори виникнення і функціонування діалектної географічної номенклатури *Лінгвістичні студії*: зб. наук. праць. Донецьк: ДонНУ, 2000. Вип. 6. С. 253–255.
67. Східнословобожанські українські говірки: наук.-навч. посіб. / Глуховцева К. Д., Леснова В. В., Ніколаєнко І. О. та ін. Луганськ, 2001. 107 с.
68. Фроляк Л. Звукові ряди фонем /e/ та /u/ у східностепових говірках з північноукраїнською основою *Вісник Луганського держ. пед. ун-ту ім. Тараса Шевченка*. 2000. № 4. С. 64–69.
69. Фроляк Л. Середній [л] у східностепових говірках Донеччини. *Вісник Луганського держ. пед. ун-ту ім. Тараса Шевченка*. 2001. № 12. С. 2–61.
70. Шеремета Н. П., Коваленко Н. Д. Навчальна практика з діалектології: навч. посіб. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний педагогічний університет, інформаційно-видавничий відділ, 2003. 84 с.

Лінгвістичні атласи

1. Атлас української мови: у 3-х т. / відп. ред. А. М. Залеський, І. Г. Матвіяс. Київ: Наук. думка, 1984 Т. 1. 498 с.
2. Атлас української мови: у 3-х т. / відп. ред. А. М. Залеський, І. Г. Матвіяс. Київ: Наук. думка. 1988, Т. 2. 520 с.
3. Атлас української мови: у 3-х т. / відп. ред. А. М. Залеський, І. Г. Матвіяс. Київ: Наук. думка, 2001. Т. 3. 274 с.
4. Герман К. Атлас українських говірок Північної Буковини: у 2-х т. Т.1: Фонетика. Фонологія. Чернівці: Видавнича спілка «Час», 1995. 314 с.
5. Герман К. Атлас українських говірок Північної Буковини: у 2-х т. Т. 2: Словозміна. Службові слова. Чернівці: Прут, 1998. 215 с.
6. Глуховцева К. Лінгвістичний атлас лексики народного побуту українських східнословобожанських говірок. Луганськ: Альма-матер, 2003. 183 с.
7. Гороф'янюк І. В. Ботанічна лексика центрально-поліських говірок: матеріали до Лексичного атласу української мови. Вінниця, 2012. 304 с.
8. Дзензелівський Й. О. Лінгвістичний атлас українських народних говорів Закарпатської області УРСР (лексика). Ужгород: Вид-во наук. тов. ім. Т. Г. Шевченка у Львові, 1993. Ч. 3. 133 с.
9. Євтушок О. М. Атлас будівельної лексики Західного Полісся. Рівне, 1993. 133 с.
10. Загальнослов'янський лінгвістичний атлас. Київ, 1988. 187 с.
11. Куриленко В. М. Атлас лексики тваринництва у поліських діалектах. Глухів: РВВ ГДПУ, 2004. 260 с.
12. Латга В. Атлас українських говорів Східної Словаччини. Братислава: Словацьке педагогічне видавництво, 1991. 555 с.
13. Назарова Т. В. Лінгвістичний атлас Нижньої Прип'яті. Київ: Наукова думка, 1985. 136 с.
14. Никончук М. В. Лексичний атлас правобережного Полісся. Київ-Житомир, 1994. 480 с.
15. Омельковець Р. С. Атлас західнополіських назв лікарських рослин. Луцьк, 2003. 134 с.
16. Сабадош І. В. Атлас ботанічної лексики української мови. Ужгород, 1999. 103 с.

Діалектні словники

1. Аркушин Г. Словник західнополіських говірок: у 2-х т. Луцьк: Вежа, 2000. Т. 1. 380 с.
2. Аркушин Г. Словник західнополіських говірок: у 2-х т. Луцьк: Вежа, 2000. Т. 2. 459 с.
3. Бичко З. М. Наддністрянські говірки. Короткий словник. Тернопіль, 2005. 80 с.
4. Брилінський Д. Словник поліських говірок. Хмельницький, 1992. 92 с.
5. Вархол Н., Івченко А. Фразеологічний словник лемківських говірок Східної Словаччини. Братислава: Словацьке педагогічне видавництво, 1990. 160 с.
6. Ващенко В. С. Словник полтавських говорів. Харків, 1960. Вип.1. 538 с.
7. Вікторіна О. М. Словник лексики та фразеології народної медицини й лікувальної магії Кіровоградщини. Кіровоград: Центральне українське видавництво, 2006. 436 с.
8. Гримашевич С. Словник назв одягу та взуття середньополіського і суміжних говірок. Житомир, 2002. 184 с.
9. Гуцульські говірки. Короткий словник / за ред. Я. В. Закревсько. Львів, 1997. 230 с.
10. Добролюба Г. М. Ідеографічний словник поліських народних порівнянь з компаративними об'єктами-назвами тварин. Київ.: Волинь, 1997. 53 с.

11. Зеленько А. С., Сенчук І. В., Серета Ф. Я. Словник східнополіського говору: методичні вказівки з діалектології української мови. Луганськ, 1990. С. 5–40.
12. Івченко А. О. Матеріали до фразеологічного словника Харківщини. *Збірник Харківського історико-географічного товариства. Нова серія*. Харків, 1993. С. 153–162.
13. Івченко А., Верхол Н. Фразеологічний словник лемківських говірок Східної Словаччини. Братислава: Словацьке педагогічне видавництво, 1990. 160 с.
14. Коваленко Н. Д. Матеріали до словника фразем західноподільських говірок *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства*: зб. наук. праць Міжнар. конф. на честь 80-річчя професора Йосипа Дзензелівського. Вип. 4. Українське і слов'янське мовознавство. Ужгород, 2001. С. 253–257.
15. Корзонюк М. М. Матеріали до словника західноволинських говірок. *Українська діалектна лексика*: зб. наук. праць. Київ: Наук. думка, 1987. С. 62–267.
16. Крашеніннікова Т. В. Короткий словник діалектизмів українських літературних казок XIX століття. Дніпропетровськ: Дніпропетровський держ. ун-т внутр. справ, 2008. 48 с.
17. Леснова В. В. Матеріали до словника говірок Східної Слобожанщини: людина та її риси. Луганськ: Вид-во «Шлях», 1999. 76 с.
18. Лисенко П. С. Словник поліських говорів. Київ, 1974. 260 с.
19. Магрицька І. Словник весільної лексики українських східнослобожанських говірок (Луганська область). Луганськ, 2003. 172 с.
20. Москаленко А. А. Словник діалектизмів українських говірок Одеської області. Одеса, 1958. 77 с.
21. Онишкевич М. Й. Словник бойківських говірок: у 2-х ч. Київ: Наукова думка, 1984. Ч. 1. 495 с.
22. Онишкевич М. Й. Словник бойківських говірок: у 2-х ч. Київ: Наукова думка, 1984. Ч. 2. 215 с.
23. Паламарчук Л. С. Словник специфічної лексики села Мусіївки (Вчорайшенського району Житомирської області) *Лексикографічний бюлетень*. Київ: Вид-во АН УРСР, 1958. Вип. 6. С. 22–35.
24. Панцьо С. Матеріали до словника лемківських говірок. Ч. 1: Дієслівна лексика. Тернопіль, 2008. 108 с.
25. Пиртей П. С. Короткий словник лемківських говірок. Івано-Франківськ, 2004. 362 с.
26. Сабадош І. Словник закарпатської говірки села Сокирниця Хустського району. Ужгород: Ліра, 2008. 480 с.
27. Сизько А. Т. Словник діалектної лексики говірок сіл південно-східної Полтавщини. Дніпропетровськ, 1990. 100 с.
28. Словник буковинських говірок / за заг. ред. Н. В. Гуйванюк. Чернівці: Рута, 2005. 688 с.
29. Словник діалектної лексики Луганщини / за ред. З. С. Сікорської. Київ: Шлях, 2002. 224 с.
30. Словник українських східнослобожанських говірок / К. Глуховцева, В. Леснова, І. Ніколаєнко, Т. Терновська, В. Ужченко. Луганськ, 2002. 234 с.
31. Ступінська Г. Ф., Битківська Я. В. Фразеологічний словник лемківських говірок. Тернопіль: Богдан, 2013. 464 с.
32. Ужченко В., Ужченко Д. Фразеологічний словник східнослобожанських і степових говірок Донбасу. Луганськ: Альма-матер, 2005. 348 с.
33. Хобзей Н. Гуцульська міфологія: етнолінгвістичний словник. Львів, 2002. 216 с.
34. Чабаненко В. А. Фразеологічний словник говірок Нижньої Наддніпрянщини. Запоріжжя, 2001. 201 с.
35. Шило Г. Наддністрянський регіональний словник. Львів, 2008. 288 с.

Інформаційні ресурси

1. Сайт бібліотеки БДПУ. URL: <https://library.bdpu.org>.
2. Сайт Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. URL: www.nbuv.gov.ua.

